

Onderwijsraad: de leerling centraal?

Vorig jaar juli heeft de Onderwijsraad op verzoek van het ministerie van OCW een adviesrapport uitgebracht over de vraag in hoeverre de po-, vo- en mbo-leerling (c.q. -student) meer centraal gesteld moet worden gesteld in het onderwijs. Het ministerie heeft aangekondigd dat we uiterlijk 31 maart een beleidsreactie kunnen verwachten van de nieuwe ministers Van Engelshoven (D66) en Slob (CU). Ik ben benieuwd, want het is nogal een wollig rapport geworden. Dat begon al met de steeds wolliger versies van de vraagstelling. In 2015 was de vraag van Bussemaker (PvdA) en Dekker (VVD) nog klip en klaar: we willen de leerling c.q. student centraler stellen, maar er zijn belemmeringen en randvoorwaarden en we weten niet precies hoe we daarmee moeten omgaan? Gaandeweg is die vraag echter steeds wolliger geworden. Kregen de bewindslieden koudwatervrees? Zijn ze teruggefloten door hun politieke achterban of door het onderwijsveld (waar ze later misschien een bestuurlijke werkring willen vinden)? Of kon de Onderwijsraad niet uit de voeten met de oorspronkelijke adviesvraag van OCW?¹ Dat is natuurlijk allemaal speculatie, maar als je de drie opeenvolgende versies bekijkt, blijft het een wonderlijke draai van *De Leerling Centraal!!!* naar *De Leerling Centraal???*

Versie 1 (adviesvraag OCW d.d. 4/6/2015):² a) Onder welke condities kunnen leerlingen meer centraal komen te staan in het onderwijs; b) hoe kunnen belemmeringen binnen het bestel op een verantwoorde manier worden weggenomen; en c) welke randvoorwaarden horen daarbij in acht genomen te worden?

Versie 2 (definitieve adviesaanvraag OCW d.d. 23/3/2016):³ a) Wat betekent het om de leerling meer centraal te stellen in het onderwijs; b) waar, voor wie en vanuit welk perspectief is dit wenselijk en waar stuiten we op grenzen en paradoxen; en c) wat betekent een beter begrip voor de complexiteit van het centraal stellen van de leerling voor de vormgeving, organisatie en de sturing van het onderwijs?

Versie 3 (herformulering door de Onderwijsraad in de inleiding van zijn eindrapport d.d. 4/7/2017):⁴ a) Wat betekent het om de leerling meer centraal te stellen in het onderwijs (dus: wat bedoelt men zoal als men deze ambitie heeft) en b) waar ontmoet deze ambitie grenzen (dus: hoe wenselijk en hoe haalbaar is het om de leerling centraal te stellen)?

Maar ook bij het beantwoorden van zijn vraagstelling (versie 3) maakt de Onderwijsraad er nogal een potje van. Als men de discussie over *De leerling centraal?* wil verhelderen, zal men zorgvuldig moeten inventariseren op welke vragen de discussianten een antwoord trachten te vinden. In tabel I (zie volgende pagina) geef ik daartoe een aanzet. Binnen het aldus geschetste kader kan men een standpunt bepalen over de mate waarin de belangen van de individuele leerling in elk geval centraal moeten worden gesteld:

- 1d. In een rechtsstaat mag niet getornd worden aan de rechten van de individuele leerling/student.
- 3d/e. Jegens leerplichtige en kwalificatieplichtige leerlingen/studenten heeft de leraar en de school de verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat ze de dagelijkse schooltijd optimaal kunnen gebruiken en dat ze optimaal ondersteund worden om de opgedragen leerdoelen zonder over- of onderbelasting te bereiken. [zie ook 6a/b/c]
- 5b/c. Waar de minderjarige leerling aan het professionele gezag van de leraar en de school wordt toevertrouwd, dienen deze niet hun eigen belang maar het belang van de individuele leerling centraal te stellen.

Ik hoop dat de bewindslieden zich, in hun beleidsreactie op het advies van de Onderwijsraad, in deze zin zullen durven uitspreken.

Wes Holleman
weblog onderwijs, 4-3-2018
<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>> Vervolg (tabel I) >>>

¹ De voorzitter van de Onderwijsraad (1915-1918) is de UvA-hoogleraar mw. dr. H. Maassen van den Brink. Sinds 2008 is zij tevens aan de Universiteit Maastricht verbonden, als Professor of *Evidence-based Education and Economics*, alsmede Scientific Coordinator van het interuniversitaire *Top Institute for Evidence-based Education Research* (TIER/NWO/OCW). Was ze bang haar waardenrijke onderzoeksidealiteit te verloochenen als ze zich in dit ideologische wespennest zou begeven?

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/jaarplannen/2015/09/15/meerjarenagenda-2015-2020-werkprogramma-2016> (p.33-34)

³ <https://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/De-leerling-centraal.pdf> (bijlage 1, p. 51-52)

⁴ Op.cit. §1.2 (p. 13, 1e en 4e alinea).

Tabel I. De leerling centraal: discussievragen

I. Prelabele terminologische kwesties

1. Welke attributen van de individuele leerling dienen (al dan niet) centraal te worden gesteld:
  - 1a. diens wensen (inclusief diens wens dat de door hem gemaakte keuzes gerespecteerd worden)?
  - 1b. diens belangen, zoals door hem zelf geïnterpreteerd?
  - 1c. diens belangen, zoals door diens ouders geïnterpreteerd?
  - 1d. diens rechten, zoals neergelegd in bestaande afspraken en in bestaande wet- en regelgeving?
  - 1e. diens belangen, zoals door de leraar of de school geïnterpreteerd?
  - 1f. diens belangen, zoals door de rijksoverheid geïnterpreteerd?
2. In welke zin dienen de rechten en belangen van de individuele leerling (al dan niet) centraal te worden gesteld?
  - 2a. in absolute zin: alle concurrerende rechten en belangen moeten (al dan niet) voor diens rechten en belangen wijken?
  - 2b. in relatieve zin: vergeleken met de gangbare afweging tussen diens rechten en belangen enerzijds en concurrerende rechten en belangen anderzijds, moet (al dan niet) aan diens rechten en belangen een centralere plaats (of meer gewicht) worden gegeven?

II. Discussievragen

3. In welk opzicht dienen de rechten en belangen van de individuele leerling (al dan niet) centraler te worden gesteld en welke grenzen dient men daarbij in acht te nemen?
  - 3a. m.b.t. de keuze van de doelen van diens school- en studieloopbaan?
  - 3b. m.b.t. de keuze van de doelen van diens persoonlijke ontwikkeling?
  - 3c. m.b.t. de keuze van de doelen van diens onderwijs- en leerprogramma?
  - 3d. m.b.t. de vormgeving en uitvoering van diens onderwijs- en leerprogramma?
  - 3e. idem, meer in het bijzonder qua temporisering van diens onderwijs- en leerprogramma?
4. In hoeverre dienen de rechten en belangen van de individuele leerling centraler te worden gesteld *door de volgende partijen* en welke grenzen dienen zij daarbij in acht te nemen:
  - 4a. door de leraar, gefaciliteerd door de school?
  - 4b. door de school?
  - 4c. door bovenschoolse partijen, waaronder de rijksoverheid als beheersers van het Nederlandse onderwijsstelsel (met zijn verdeling in opleidingsprogramma's, schoolsoorten, sectoren) en als verdediger van de publieke belangen?
5. In hoeverre dienen de rechten en belangen van de individuele leerling centraler te worden gesteld in vergelijking met *de eigen belangen van de volgende partijen* en welke grenzen dient men daarbij in acht te nemen:
  - 5a. diens ouders?
  - 5b. de leraar?
  - 5c. de school?
  - 5d. de stagebiedende instelling?
  - 5e. de overheid (als subsidiegever, regelgever, medewetgever, toezichhouder)?
  - 5f. de groepen, gemeenschappen of sociale klassen waarvan de leerling en zijn ouders deel uitmaken?
  - 5g. de sociale klassen die de dienst uitmaken in de samenleving?
  - 5h. de samenleving als geheel?
6. In hoeverre dienen *de rechten en belangen van de volgende categorieën leerlingen* centraler te worden gesteld in vergelijking met de belangen van de modale leerling en welke grenzen dient men daarbij in acht te nemen:
  - 6a. leerlingen die van de modale leerling afwijken qua hoeveelheid *benodigde* leertijd (beginrepertoire, begaafdheid, taalvaardigheid)?
  - 6b. leerlingen die van de modale leerling afwijken qua hoeveelheid *beschikbare* leertijd (per uur, per dag, per maand, per jaar)?
  - 6c. gehandicapte leerlingen?
  - 6d. kinderen van kansarme (allochtone, laagopgeleide, minvermogende) ouders?